

SCENARIUSZ ZAJĘĆ:

SCENARIUSZ

Scenariusz przeznaczony jest do realizacji w szkole ponadpodstawowej

Anna Krajnowska	Nauczyciel konsultant ds. nauczania historii i wiedzy o społeczeństwie
Temat	Powrót Pomorza w granice Rzeczypospolitej. W setną rocznicę 1920–2020
Cel ogólny	Ukazanie, w jaki sposób wydarzenia o ogólnoeuropejskim charakterze, z obszaru m.in. polityki, gospodarki i kultury, wpłynęły na proces formowania się nowoczesnej świadomości narodowej Polaków na Pomorzu w XIX w. i jego powrót w granice Rzeczypospolitej na początku XX w.
Cele szczegółowe	Uczeń: <ul style="list-style-type: none">• opisuje istniejące na Pomorzu stosunki narodowościowe w XIX w.,• charakteryzuje rolę i wpływ czynników kształtujących polską świadomość narodową pod zaborami oraz cele niemieckiej (pruskiej) polityki narodowościowej,• wymienia główne działania polskich elit, mające na celu utrzymanie swego stanu posiadania na Pomorzu w granicach państwa pruskiego (cesarstwa niemieckiego) XIX–XX w.,• ocenia postawy mieszkańców Pomorza, ze szczególnym uwzględnieniem ról, jakie w tym okresie odegrali działacze społeczni i polityczni (F. Ceynowa, F. Kręcki, A. Abraham, J. Wrycza i in.),• charakteryzuje sytuację Pomorza i Pomorzan na tle wydarzeń związanych z przebiegiem I wojny światowej,• opisuje proces włączania Pomorza w granice II Rzeczypospolitej i poszukuje argumentów potwierdzających jego wyjątkowość,• przedstawia główne czynniki, które stawały na przeszkodzie szybkiej integracji Pomorza z odrodzoną Rzeczpospolitą,• uzasadnia konieczność zachowania w pamięci dokonania twórców pomorskiej drogi do Niepodległej.
Kształcone umiejętności	<ul style="list-style-type: none">• analizowanie materiałów źródłowych• posługiwanie się pojęciami związanymi z tematem• hierarchizowanie informacji• formułowanie argumentów• odnajdowanie i interpretowanie związków przyczynowo-skutkowych• komunikowanie się i współpraca w grupie• planowanie własnej wypowiedzi
Metody, techniki i forma pracy	<ul style="list-style-type: none">• wykład analityczny• metoda tekstu przewodniego• piramida priorytetów• mapa pojęciowa• praca z różnorodnymi źródłami informacji

	<ul style="list-style-type: none"> • praca indywidualna oraz zespołowa (np. 5 grup) • dyskusja i autorefleksja
Środki dydaktyczne	<ul style="list-style-type: none"> • film pt. „Powrót Pomorza w granice Rzeczypospolitej. W setną rocznicę 1920–2020” • folder pt. „Powrót Pomorza w granice Rzeczypospolitej. W setną rocznicę 1920–2020”. Przygotowany przez WiMBP w Gdańsku oraz Fundację Dobrej Książki w Warszawie, Gdańsk 2019 • karty pracy nr 1, nr 2, dla każdej grupy • mapa ścienna „Rzeczpospolita w latach 1918–1939” • arkusze papieru, markery, różnokolorowe kartki samoprzylepne, kolorowe kartki A-4 i paski papieru, (samoprzylepne zakładki), klej, nożyczki dla każdej grupy, markery / pisaki
Czas trwania zajęć	<ul style="list-style-type: none"> • 90 min
Uwagi	<p>Zajęcia powinny być przeprowadzone po zakończeniu modułu dot. kształtowania granic II RP, tak aby poruszane zagadnienia zostały dobrze zrozumiane w kontekście historii odrodzonego państwa polskiego.</p> <p>Podział na grupy 4-, 5-osobowe, najlepiej losowo, powinien zostać dokonany przed planowanymi warsztatami.</p> <p>Warsztaty poprzedza:</p> <p>– praca domowa, której celem jest przypomnienie podstawowych informacji niezbędnych do zrozumienia następstwa wydarzeń na Pomorzu Gdańskim, głównie na przestrzeni XIX w.</p>

Przebieg zajęć

Lekcja 90 min. (45 + 45)

Etapy lekcji	Czas w minutach	Czynności nauczyciela i ucznia
Wprowadzenie	5 min	<p>Nauczyciel informuje, że głównym celem lekcji będzie ukazanie, w jaki sposób wydarzenia o charakterze regionalnym i międzynarodowym zdeterminowały losy Pomorza Gdańskiego (Nadwiślańskiego) oraz jego mieszkańców, wpływając w efekcie na ich wybór przynależności państwowej i narodowej po zakończeniu I wojny światowej.</p> <p>Wyjaśnia, że zajęcia będą się składać z dwóch części poświęconych:</p> <ul style="list-style-type: none"> – przypomnieniu sytuacji mieszkańców Pomorza pod niemieckim panowaniem w XIX w., – ukazaniu wydarzeń, które obrazują przebieg procesu przywracania Pomorza II Rzeczypospolitej. <p>Następnie prowadzący zapisuje temat na tablicy.</p>
Badanie i przekształcanie (I)	25 min	<p>Przed projekcją filmu nauczyciel prosi uczniów, by podczas oglądania notowali te informacje, które uznają za ważne. Uczniowie z nauczycielem oglądają film i zapisują wybrane informacje w zeszytach (lub na pojedynczych kartkach).</p>
Badanie i przekształcanie (II)	15 min	<p>Po zakończonej projekcji nauczyciel:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przypomina, że uczniowie będą pracować w grupach, których podział został dokonany na zajęciach poprzedzających warsztaty, • rozdaje grupom: arkusze papieru, markery / pisaki, różnokolorowe kartki samoprzylepne, kolorowe kartki A-4 i paski papieru (samoprzylepne zakładki), klej, nożyczki dla każdej grupy, • wyjaśnia, że każda z grup otrzyma listę proponowanych czynników (<i>karta pracy nr 1</i>), które miały wpływ na powrót Pomorza w granice państwa polskiego po I wojnie światowej. Zadaniem każdej grupy będzie wybranie i ustalenie ważności poszczególnych wskazań z listy. Mogą też dopełnić ją własnymi wskazaniami. 10 najważniejszych zapisują wg schematu „Piramida priorytetów” na dużej karcie papieru i przygotowują się do prezentacji wyników pracy.
Prezentacja (I)	15 min	<p>Wskazani przez grupy uczniowie umieszczają we wskazanych miejscach arkusze z zapisanymi „Piramidami priorytetów”. Następnie prezentują wyniki pracy, podkreślając związki przyczynowo-skutkowe pomiędzy wybranymi zagadnieniami. Następnie wszyscy chętni uczniowie dyskutują nad wyborem najważniejszego ciągu przyczynowo-skutkowego.</p>
Badanie i przekształcanie (III)	15 min	<p>Nauczyciel rozdaje grupom foldery (co najmniej 2 dla grupy), prosi, by na ich podstawie i wcześniej obejrzanego filmu uczniowie wskazali przykłady dążeń mieszkańców Pomorza do zacieśnienia związków z Polską, a następnie opisali (zobrazowali) cały proces, wykorzystując przybory i materiały przygotowane na stołach. Powstanie w ten sposób „Mapa pojęć”, np. w formie plakatu, która zilustruje drogę</p>

		i przebieg włączenia Pomorza w granice Polski w latach 1919–1920.
Prezentacja (II)	10 min	Chętni uczniowie prezentują efekty pracy swojej grupy. Następnie wszyscy, za pomocą kolorowych karteczek / zakładek (<i>każda grupa ma swój kolor</i>), wybierają najlepszą spośród zaprezentowanych prac – nie można oddawać głosu na pracę / plakat własnej grupy . Wybrany plakat po sfotografowaniu i zapisaniu (PDF) będzie stanowić notatkę z zajęć.
Refleksja	5 min	<p>Nauczyciel:</p> <ul style="list-style-type: none"> – inicjuje krótką dyskusję nt. decyzji w kwestii przynależności państwowej Pomorza podjętej na konferencji w Wersalu, wskazując, że podział regionu między dwa kraje prowadził do późniejszego konfliktu, <li style="text-align: center;">(lub opcjonalnie) – zadaje całej klasie pytanie: „Czy / Dlaczego powrót Pomorza w granice odrodzonej Rzeczypospolitej dokonał się inaczej niż pozostałych regionów/ziem?”. <p>Zadanie domowe: Propozycje:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wybierz trzy postaci spośród wymienionych w folderze lub relacji dokumentalnej i zredaguj ich krótkie biografie. Swoje wybory uzasadnij. 2. Napisz krótkie wypracowanie na temat, w jaki sposób nierozwiązane problemy z przeszłości Pomorza Gdańskiego wpłynęły na losy jego mieszkańców w I połowie XX w. Wykorzystaj notatki z lekcji. 3. Wyszukaj w swojej okolicy postać, miejsce lub wydarzenie, które wpisało się w pomorską drogę do Niepodległej (np.: patron ulicy, miejscowa tradycja, zapis kronikarski, archiwalny). Udokumentuj swoje poszukiwania. 4. Rozważ w postaci pracy pisemnej, czy przeprowadzenie plebiscytu na całym Pomorzu w 1920 r. zakończyłoby się wygraną Polaków.
Uwagi		<ol style="list-style-type: none"> 1. W tak przygotowanym scenariuszu dokładne zaplanowanie czasu ułatwia sprawne przeprowadzenie zajęć i dyscyplinowanie w ten sposób ich uczestników. 2. Planowanie może objąć więcej jednostek tematycznych jednorazowo. 3. Nauczyciel jako dodatkowe zadanie może poprosić uczniów, by po obejrzeniu filmu sami przygotowali listę czynników, które przyczyniły się do podtrzymania polskości na Kresach Zachodnich Rzeczypospolitej. 4. W zależności od tempa pracy zespołu klasowego zadanie ujęte w III badaniu można przekształcić w mały projekt edukacyjny i jego efekty zaprezentować na kolejnych zajęciach. 5. Ważne, by po zakończonych zajęciach uczestnicy otrzymali oceny za wykonane zadania. 6. Końcowa dyskusja jest odwołaniem do nabytej wiedzy.

Karta Pracy nr 1

Czynniki, które w stopniu dominującym zdecydowały o powrocie Pomorza w granice odrodzonej Rzeczypospolitej (10) (PIRAMIDA PRIORYTETÓW)

Powstanie na Pomorzu oraz współpraca dwóch ośrodków o charakterze nurtów narodowych: chełmińskiego i młodokaszubskiego.

Działalność organiczna, polityczna i edukacyjna społeczników, takich jak: Florian Ceynowa, Hieronim Derdowski, Franciszek Kręcki, Aleksander Majkowski i in.

Utworzenie w stolicach powiatów (rejencji) Prus Zachodnich silnych ośrodków skupiających polskich aktywistów i intelektualistów.

Powszechny obowiązek szkolny na terytorium Królestwa Pruskiego / Cesarstwa Niemieckiego.

Wspieranie bądź udział Polaków z Pomorza w zrywach narodowo-wyzwoleńczych na ziemiach polskich (powstanie listopadowe, styczniowe, Wiosna Ludów).

Utworzenie w zaborze pruskim Stowarzyszenia Filomatów.

Narastający konflikt pomiędzy państwami Trójprzymierza i Trójporozumienia.

Przeprowadzenie w Królestwie Pruskim reform po 1815 r., dotyczących m.in.: armii, administracji, edukacji, uwłaszczenia chłopów.

Działalność, niezależnych od władz państwowych, katolickich ośrodków edukacyjnych (np. Collegium Marianum w Pelplinie).

Powstanie w Wielkopolsce i na Pomorzu po 1848 r. ruchu narodowego pod nazwą Liga Polska.

Założenie przez Teodora i Izydorę Gulgowskich w 1906 r. pierwszego na ziemiach polskich skansenu we Wdzydzach Kiszewskich.

Wydawanie na Pomorzu polskojęzycznej prasy: „Katolika”, „Pielgrzyma”, „Gazety Gdańskiej”, „Gazety Grudziądzkiej”, „Gazety Toruńskiej”.

Wspieranie polskiej tradycji i kultury przez duszpasterzy kościoła katolickiego.

Wybuch I wojny światowej.

Zakładanie: bibliotek, czytelni ludowych, stowarzyszeń kulturalnych, towarzystw śpiewaczych.

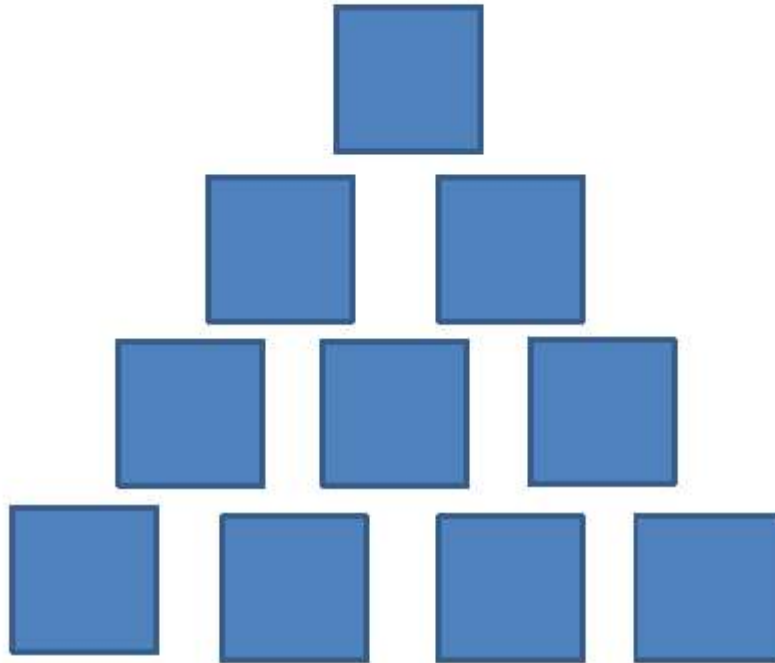
Powstanie i działalność Towarzystwa Naukowego w Toruniu.

Zakładanie organizacji rolniczych, rzemieślniczych, przemysłowych, banków ludowych.

Wybuch powstania wielkopolskiego w Poznaniu 27 grudnia 1918 r.

Wyprawa delegacji Pomorzan do Wersalu na obrady konferencji ustalającej nowy podział terytorialny po zakończeniu I wojny światowej.

PIRAMIDA PRIORYTETÓW (schemat)

Karta Pracy nr 2

Na podstawie poznanych materiałów źródłowych (film, folder), z uwzględnieniem chronologii i przestrzeni wybierzcie: wydarzenia, postaci, miejsca, pojęcia, które zobrazują poniższy temat, tak by powstał plakat, ilustrujący przebieg wyjątkowej na tle innych regionów pomorskiej drogi do Niepodległej.

Kamienie milowe na drodze przywracania Pomorza odrodzonej Rzeczypospolitej